

ЗАМІСТЬ ПІСЛЯМОВИ

Насьогодні ситуація в гуманітаристиці на пострадянському просторі є близькою до катастрофічної, надто ж — у сфері культурології. І якщо окремі праці з тих чи інших феноменів культури виходять із втішною регулярністю, то їхнє порівняльне співставлення дає повне сум'яття в категоріальному апараті, методах, підходах та власне точках застосування наукового апарату. Іншими словами, періодично виникає логічне питання: у якій сфері написано ту чи іншу конкретну працю, чи не є вона загалом псевдонауковою? В умовах браку цілісної картини розуміння культурології такі сумніви є цілком очікуваними. Досі в Україні є наявною відверта нестача осмислення культурології як наукового феномену, її принципів та підходів, бракує комплексного розуміння "Cultural Studies" як цілісної системи.

Представлена колективна монографія "Наука про культуру..." є фактично єдиною насьогодні працею, яка дозволяє нарешті пролити світло на дану сферу пізнання — у максимально можливій кількості властивих їй аспектів, що є особливо актуальним в умовах, коли сам факт культурології як науки викликає у державних структурах (не лише України, а й інших держав пострадянського простору), і її постійно намагаються витіснити у царину то філософії, то й узагалі соціології.

Пропоновану колективну працю створено зусиллями більш як двох десятків науковців з України, Росії та Білорусі. І це — саме формат колективної монографії, а не збірки статей — оскільки збірки, як правило, формуються за спільною тематикою при доволі різкому розшаруванні у конкретиці та цілях; тут же наявний протилежний фактор — різноманіття тематичних блоків переслідує одну й ту саму ціль і один вектор конкретики: показати специфіку культурологічного знання як феномену. І в цьому сенсі гриф "колективна монографія" є цілком виправданим (гарним прикладом-аналогом я назвав би працю "Альтернативные пути к цивилизации" под ред. Н.Н.Крадина, А.В.Коротева и др. - М.: Логос, 2000. - 368 с.).

Перші три розділи "Самопроблематизація культурології", "Теорія культури" та "Інтердисциплінарність культурології" становлять багатопланову методологічну основу роботи і вже містять у собі багато вагомих спостережень та узагальнень. Передусім варто відзначити методологічний пасаж Марка Найдорфа про двумодальність та парні категорії в культурології. "Якщо культурологія — це апарат для виробництва, збереження й трансляції знань про культуру, то її категорії — це інструменти для виконання таких операцій". Олексій Бондарєв доречно розмежує культурологію, культурософію й культурознавство — саме тут часто полягає ілюзія дискретності культурологічного знання, тоді як насправді йдеться про міждисциплінарність (що помітно, зокрема, у працях П.М.Біцилли, на що звертає увагу у своєму тексті Оксана

Довгополова). Розмежування відбувається між абстрактно-філософським рівнем та конкретно-дисциплінарним. Але основні відкриття відбуваються, як заведено, на стику.

О.Бондарев вказує: "За деревами бачити ліс", за колосальним варіативним багатоманіттям культурних явищ бачити інваріантне — культуру в її системній сукупності та цілісності. Такою була і є висхідна установка, закладена до фундаменту культурології її засновниками (В.Ф.Оствальд, Л.Е.Уайт, Е.С.Маркарян та ін."). Білоруський учений Олександр Павильч у своєму структурному аналізі культурологічних підходів фактично йде по стопах А.Флієра, відомого своїм фундаментальним обґрунтуванням культурології як науки. В зв'язку із цим ми вважаємо за доцільне процитувати визначення Флієром культурології "...як науки, яка досліджує механізми формування, функціонування та мінливості ціннісно-смыслових, нормативно-регулятивних та семантико-комунікативних аспектів життєдіяльності людей, які забезпечують колективний характер їхнього існування, можливість для кожного включитися до процесів соціальної взаємодії, а також функції селекції, кумуляції та міжпоколінної трансляції соціального досвіду. Ці проблеми напряду не вивчає жодна наук, а значимість їх для забезпечення процесів соціальної регуляції у суспільстві не потребує доказів"¹.

В цілому, спектр зацікавлень авторів матеріалів колективної монографії чудово ілюструє широту практичного застосування культурології у різноманітних сферах пізнання: тут варто відзначити і мистецькі студії з проблематики кінематографу (Олександр Люсий), театру (Дмитро Ольшанський), медіамистецтва (Оксана Штайн), і блок з урбаністичної тематики, і унікальний матеріал харківського педагога Сергія Курганова про історію феномену Школи Діалогу культур.

Справді, культурологія - настільки інтегральна й міждисциплінарна наука, що дозволяє відстежувати щонайширший спектр людських проявів — суспільних та особистісних водночас. Образотворче й кіно-мистецтво, урбаністика й культура повсякденності, гендерні студії й категорії дитинства, цивілізаційні й танатологічні дослідження, структурна семіотика й знакові системи — ось лише незначний перелік можливостей культурології — й тільки її. Інші науки часто застосовують ті ж самі підходи, але це жодним чином не робить культурологію "відсутньою структурою".

При тому, що час від часу звучать зауваги, що культурологічні методи й категорії походять насправді з інших наукових сфер (хоча особисто мені дивно це уявити для структурно-семіотичного аналізу безписемних культур чи для дослідження категорій ментальності). Але все ж згадується ірландська легенда про божества Луга, якого недаремно прозвали *Самілданах* — "майстер усіх мистецтв": кельтські боги довго не хотіли визнавати його своїм, бо кожне його

---

¹ Флієр А.Я. Современная культурология: объект, предмет, структура // Общественные науки и современность. - 1997. - №2. - С.124-145.

вміння окремо взяте кимось дублювалося. Але він був єдиним, хто володів усіма своїми мистецтвами одночасно — завдяки чому він насамкінець і очолив пантеон кельтських богів — "вузьких спеціалістів".

Невідомо, чи очолить культурологія гуманітарну спільноту. Тим не менш, її специфіка змушує принаймні засвідчити за нею особливий дисциплінарний статус і вже тим більше не сумніватися в її самодостатності. Про що у повній мірі свідчить і ця поки що єдина у своєму роді колективна монографія.

Д.О.Король,
кандидат культурології